

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

МАСЛОВА АЛІНА ВІКТОРІВНА

УДК 378.22+811.111+001.8+37

**НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО НАУКОВОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ
МАГІСТРАНТІВ У ПРОЦЕСІ АНАЛІЗУ ФАХОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З
ПЕДАГОГІКИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(германські мови)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одес: 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
МАРТИНОВА Раїса Юріївна,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,
завідувач кафедри західних і східних мов та методики їх навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КНЯЗЯН Маріанна Олексіївна,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, професор
кафедри французької філології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ДОБРОВОЛЬСЬКА Леся Станіславівна,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
доцент кафедри англійської філології.

Захист відбудеться «01» жовтня 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.04 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «31» серпня 2015 р.
Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. О. Татарина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку країни педагогічна наука є однією з головних галузей державотворення, оскільки вона має виховати кожну окрему людину як високоосвічену особистість, здатну ввійти в англomовний європейський простір освіти і працевлаштування і, таким чином, представити оновлену, розвинену, патріотичну, соборну українську націю (В. Кремень). У цій ситуації виникає необхідність формування кваліфікованих педагогічних кадрів, які можуть співпрацювати з іноземними колегами, вивчати їхні наукові доробки, брати участь у спільних науково-педагогічних конференціях, створювати власні науково-педагогічні праці та впроваджувати їх у роботу освітніх установ України і держав Євросоюзу в англomовному супроводі, що загалом відповідає напрямку, визначеному законом України «Про вищу освіту» (2014 р.), наказом Міністерства освіти і науки України «Про Концепцією організації підготовки магістрів в Україні» (2010 р.), а також вимогами до володіння іноземною мовою, сформульованими в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти.

Підготовка таких кадрів розпочинається на останньому етапі навчання в педагогічних ВНЗ, коли бакалавр продовжує свою освіту в магістратурі. Саме магістрант має оволодіти науковим стилем мовлення для читання й розуміння фахової літератури, написання перших науково-практичних праць та організації перших науково-дослідних експериментів. Джерелом набуття наукових знань у будь-якій галузі, у тому числі в освітній, є спеціальна професійна література, вивчення й аналіз якої не тільки розширює діапазон науково-професійного мислення фахівця, а й створює умови для вдосконалення його іншомовних мовленнєвих умінь. Відтак, актуальність проблеми навчання англійського наукового педагогічного мовлення постійно зростає і, тим самим, спонукає дослідників до подолання протиріччя між необхідністю вивчення наукових робіт із педагогіки сучасних зарубіжних учених і здатністю українських магістрантів розуміти й аналізувати їх.

Зазначене протиріччя намагалися усунути деякі дослідники. Вони *довели* необхідність запровадження академічного письма в процес іншомовної підготовки студентів старших курсів і магістрантів (Е. Васильєва, О. Комочкіна, О. Тарнопольський, О. Шишигіна, Т. Яхонтова, S. Bailey, L. Bjork, C. Coffin, P. Creme, L. Ganobcsic-Williams, G. Graswell, Ch. Raisanen) та *обґрунтували* методичну доцільність розвитку вмінь іншомовного наукового мовлення на основі попередньо засвоєного типового мовного матеріалу й подальшого використання його у створенні власних наукових текстів (Л. Курило, Ch. Feak, J. Swales); *визнали* правомірність використання комп'ютерних технологій для пошуку наукових тематичних текстів у мережі Інтернет, їх аналізу та створення вторинних науково-технічних доповідей (О. Синєкоп, С. Coffin, М. Curry); *виокремили* жанри наукового мовлення такі, як стаття, доповідь, анотація, рецензія, та *запропонували* методики щодо їх навчання (А. Акмалдінова, О. Добриніна, Т. Рибіна, Т. Яхонтова, R. Day, B. Gastel, M. Derntl, S. Katz, A. Penrose, A. Wallwork); *розробили* принципи організації процесу навчання

іншомовного наукового мовлення для різних цілей його застосування: для сприйняття наукової інформації (Ю. Гапон), для читання англomовних наукових першоджерел і їх аналізу (О. Малюга, R. Jourdan, G. Mulderig), для створення власних наукових текстів (Л. Алексєєва, Н. Аносова, О. Колмакова, А. Міньяр-Белоручєва, J. Bell); *деталізували* лінгвістичні труднощі сприйняття наукового тексту та *запропонували* шляхи їх подолання (С. Лебединський, С. Ледовських, А. Юдіс); *уточнили* лексичний і граматичний склад, а також стилістичні особливості англійського наукового мовлення (І. Авхачєва, І. Бедріна, М. Глушко, В. Кудряшова, Л. Орлова, С. Пітіна, В. Чернявська, М. Слупе, L. Hamp-Lyons, V. Heasley); *класифікували* композиційно-мовленнєві форми автентичних наукових текстів (В. Беньямінова); *розробили* методики навчання монологічного (Л. Смірнова) і діалогічного (Є. Большакова) англійського наукового мовлення, а також читання та перекладу автентичних науково-технічних текстів (Л. Зільберман).

Ці праці зробили суттєвий внесок у розвиток англomовних умінь наукового мовлення, але багатьох проблем вони не вирішили і не тільки через те, що не зосереджувалися на навчанні англійського науково-педагогічного мовлення, а й тому, що не визначили методологічної та дидактичної сутності наукового мовлення, недооцінили необхідність урахування психологічних закономірностей породження й відтворення іншомовного наукового писемного мовлення для розробки обґрунтованої методики його навчання, не виокремили такий вид писемного наукового мовлення, як рецензія на наукову працю з методичними рекомендаціями до впровадження викладених у ній ідей взагалі та педагогічних зокрема. Невизначеність цих положень, з одного боку, та необхідність володіння англійським науковим писемним мовленням майбутніми педагогами, здатними асимілюватися в англomовний європейський простір, з іншого боку, обумовили вибір теми дослідження: ***«Навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки»***.

Зв'язок дослідження з науковими планами, програмами, темами. Дослідження здійснювалося в межах наукової теми кафедри західних і східних мов та методики їх навчання «Теорія і практика інтегрованого навчання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах України» (державний реєстраційний номер 0109U000201), яка входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 5 від 13.01.2012 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології при НАПН України (протокол № 6 від 18.06.2013 р.).

Мета дослідження – обґрунтувати й апробувати методику навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в його діалектичному, психологічному та лінгвістичному аспектах.

2. Проаналізувати методи навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з початку 70-х років і до сьогодення.

3. Обґрунтувати лінгводидактичну модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки.

4. Розробити систему вправ щодо навчання магістрантів англійського наукового писемного мовлення педагогічної спрямованості.

5. Провести експериментальну апробацію запропонованої методики та перевірити її ефективність за спеціально розробленими критеріями.

Об'єкт дослідження – процес навчання магістрантів англійського наукового писемного мовлення педагогічної спрямованості.

Предмет дослідження – методика навчання магістрантів англійського наукового писемного мовлення у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки.

Гіпотеза дослідження: ефективність навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки може бути досягнута шляхом: 1) опрацювання кожного автентичного науково-педагогічного тексту в його трьох версіях: повністю адаптованій, частково адаптованій і неадаптованій; 2) виконання навчальних дій, що поступово ускладнюються, а саме: від читання наукового тексту та письмового переказу його змісту до його різнотипної письмової інтерпретації, а від неї – до його аналізу, що складається з визначення актуальності теми наукової праці, оцінки способів вирішення автором педагогічних проблем і написання власних рекомендацій щодо їх удосконалення; 3) реалізації кожної наступної письмової дії з опрацювання тексту з обов'язковим повторенням усіх попередньо засвоєних дій.

Методи дослідження. Для визначення поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в діалектичному, психологічному й лінгвістичному аспектах, для проведення ретроспективного аналізу методів навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з початку 70-х років минулого століття і до сьогодення використано аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних методологічних, психологічних, лінгвістичних і методичних досліджень. Для здійснення наукового аналізу фахових досліджень з педагогіки використано метод змістової обробки інформації та врахування її відповідності суспільно вагомим подіям і сучасним педагогічним інноваціям. Для структурування процесу навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів на основі аналізу фахових досліджень з педагогіки використано метод педагогічного моделювання. Для розробки системи вправ з навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів використано метод систематизації та класифікації мовного й мовленнєвого матеріалу, а також метод логіко-дидактичного взаємозв'язку педагогічних дій. Для перевірки ефективності розробленої методики за

встановленими критеріями та рівнями їх оцінювання проведено педагогічний експеримент у таких його формах: констатувальний, формувальний і масове навчання. Для перевірки достовірності отриманих результатів, якісного та кількісного аналізу експериментальних даних використано метод статистичної обробки результатів дослідження.

База дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького та Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Всього в експерименті взяли участь 265 студентів, зокрема в основному експерименті 111 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів. Уперше науково обґрунтовано та апробовано методику навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки. Визначено поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в його діалектичному, психологічному та лінгвістичному аспектах. Проведено ретроспективний аналіз методів навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з початку 70-х років минулого століття і до сьогодення й виявлено їх резервні можливості. Обґрунтовано лінгводидактичну модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки, що обіймає три етапи, якими є лінгвокомунікативний, навчально-мовленнєвий і професійно-мовленнєвий. Визначено критерії (адаптаційний, частково адаптаційний і не адаптаційний) та показники оцінювання рівнів розвиненості вмінь англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки. Уточнено сутність поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості». Подальшого розвитку набула теорія і практика навчання магістрантів педагогічних спеціальностей наукового писемного мовлення.

Практична значущість одержаних результатів полягає в розробці системи вправ з методики навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки, методичних рекомендацій щодо їх виконання та навчального посібника «English Scientific Pedagogical Writing».

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в процесі викладання таких дисциплін, що забезпечують мовну підготовку магістрантів і студентів старших курсів педагогічних спеціальностей: «Практичний курс англійської мови», «Практика наукового писемного мовлення», «Ділова англійська мова педагогічної спрямованості», а також спецкурсу з навчання розділу педагогіки в його англійськомовному супроводі.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького (акт про впровадження № 06/1291 від 04.06.2015 р.); Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 1413 від 08.06.2015 р.); Міжнародного гуманітарного університету (акт про

впровадження № 302 від 18.06.2015 р.); Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (акт про впровадження № 712-33/03 від 29.05.2015 р.); Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича (акт про впровадження № 14/15-1683 від 16.06.2015 р.); Запорізького національного університету (акт про впровадження № 01-15/145 від 22.06.2015 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень, використанням системи методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням; підтверджено експериментальною перевіркою розробленої методики, якісним і кількісним аналізом експериментальних даних із застосуванням методів математичної статистики.

Апробація основних положень і результатів дисертації здійснена на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Мовний простір і культура комунікації» (Мелітополь, 2012 р.), «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання» (Київ, 2012 р.), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 2012 р.), «Нові виміри сучасного світу» (Мелітополь, 2012 р.), «Перспективи розвитку наукових досліджень в ХХІ веке» (Польща, Щецин, 2013 р.), «Формування мовної особистості в багатоступеневій системі освіти: досвід, реалії, перспективи» (Івано-Франківськ, 2013 р.), «Розвиток наукових досліджень' 2013» (Полтава, 2013 р.), «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кіровоград, 2015 р.); *всеукраїнських* – «Лінгвістика. Комунікація. Освіта» (Луганськ, 2013 р.), «Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів» (Умань, 2013 р.), «Актуальні проблеми сучасної германської та романської філології» (Луганськ, 2014 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та результати дослідження викладено у 15 публікаціях автора, із яких: 7 – у фахових наукових виданнях; 2 – у зарубіжних виданнях; 4 – у тезах доповідей на конференціях; 2 – у виданнях, які додатково розкривають результати дисертаційного дослідження (у співавторстві).

Особистий внесок здобувача при написанні статті «Лінгводидактична модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрів» [14] полягає в обґрунтуванні етапів навчання, препаруванні предмета навчання на елементи та визначенні методичних дій щодо засвоєння кожної з них. При написанні посібника «English Scientific Pedagogical Writing» [15] особистий внесок здобувача полягає у визначенні версій кожного наукового тексту та розробці змісту вправ щодо засвоєння мовного й мовленнєвого матеріалу.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 17 додатків. Загальний зміст дисертації становить 330 сторінок, основний текст дисертації викладено на 197 сторінках. Робота містить 24 таблиці, 12 рисунків. Список використаних джерел включає 226 найменувань, із яких 55 іноземною мовою, і займає 24 сторінки. Додатки представлено на 109 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету й завдання, з'ясовано об'єкт, предмет, гіпотезу та методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичне значення отриманих результатів, подано відомості про впровадження та апробацію основних положень і структуру дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки»** визначено поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в його діалектичному, психологічному та лінгвістичному аспектах; здійснено ретроспективний аналіз методів навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з 70-х років минулого століття і до сьогодення.

Наукове мовлення в його діалектичному аспекті є таким, що вербально відображає наукові відкриття, тому воно, так само як і відкриття, виникає в результаті вирішення лінгво-змістових протиріч, креативних повторень нових лінгвістичних утворень, які трансформуються в терміни, а вони, у свою чергу, при певних обставинах перетворюються на наукові поняття. Останні виникають на основі заперечення попередніх застарілих понять і містять у собі лише значущі факти або явища з тих, які заперечувалися.

Іншомовне наукове писемне мовлення в його психологічному аспекті становить породження наукової думки, підготовку внутрішнього мовлення до його переходу в зовнішнє та відтворення наукової думки. *Породження наукової думки* полягає в осмисленні прийнятої або самостійно створеної на основі попередніх знань наукової інформації; у зіставленні відомого й невідомого в межах конкретної тематики; в аналізі й синтезі інформації, отриманої в результаті таких дій, та, нарешті, її уявленні в діяльності, що вдосконалюється. *Підготовка внутрішнього мовлення до його переходу в зовнішнє* передбачає промовляння новоствореної наукової думки шляхом повного розгортання внутрішнього мовлення, що виключає предметно-образне мислення; вибір із довготривалої пам'яті кожної лінгвістичної одиниці та її внутрішнє промовляння у зв'язку з іншими, так само обраними, мовними явищами, які призводять до формулювання цілого речення. *Відтворення наукової думки* ґрунтується на накопиченні наукових знань, а з ними й лінгвістичних засобів їх вираження; удосконаленні як внутрішнього, так і зовнішнього мовлення. Внутрішнє мовлення поступово згортається і забезпечує таким чином більш швидкий вихід зовнішнього мовлення, а зовнішнє мовлення настільки автоматизується та збагачується в лінгвомовленнєвому аспекті, що нівелює труднощі його внутрішнього упередження, які нарешті повністю усуваються й забезпечують зовнішню одночасність у породженні та реалізації висловлювання.

Англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості в його лінгвістичному аспекті характеризується високим рівнем термінологічності й чіткістю в трактуванні понять; стилістичною стриманістю й граматичною однотипністю, що виявляється в помірності й однорідності у використанні мовних засобів, а також у їх підпорядкованості суворим загальномовним і

стильовим нормам; визначеністю в описі фактів, об'єктивністю у викладі матеріалу, логічністю та лаконічністю у вираженні думок, переконливістю та емоційністю представленої інформації. Формою лінгвістичного вираження наукового мовлення є текст, у якому витримується логічна послідовність у викладі інформації; наведені факти мають об'єктивний і достовірний характер; лінгвістичний спосіб вираження думок відповідає нормативним вимогам різних галузей науки, техніки й виробництва.

Аналіз методів навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з початку 70-х років минулого століття і до сьогодення показав, що ті методи, які застосовувалися в минулому столітті, забезпечували лише рецептивно-мовленнєву діяльність із науковою інформацією, тому що практичне вираження наукових думок іноземною мовою не було затребуваним суспільством у той час.

Сучасні методи навчання англійського наукового мовлення спрямовано на розвиток у студентів умінь практичного вираження наукової інформації для їх майбутньої взаємодії з науковцями європейських країн. Тому сучасні дослідники концентрують свою увагу на визначенні особливостей і жанрів науково-технічних текстів; формуванні навичок і вмінь, необхідних для написання науково-тематичних повідомлень; розробці алгоритмів розвитку вмінь усного та писемного наукового мовлення й методичних дій щодо застосування комп'ютерних технологій та Інтернет-ресурсів. При цьому вони не беруть до уваги психологічні механізми породження та відтворення іншомовного наукового мовлення; не приділяють уваги структуруванню процесу навчання цього виду мовленнєвої діяльності; недооцінюють значущості поєднання наукової діяльності й іншомовних засобів її вираження. Сам же процес навчання більшість науковців розглядає як монометодичний, а не інтегрований, що призводить до розриву між набуттям наукових та іншомовних знань. З огляду на це, проведений аналіз методів навчання іншомовного наукового мовлення дозволяє вважати окреслену проблему досить висвітленою, але остаточно не вирішеною як у мовному, так і в мовленнєвому аспектах.

У другому розділі **«Методика навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки»** описано лінгводидактичну модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень, представлено відповідну систему вправ і методичні рекомендації щодо їх виконання.

Лінгводидактична модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки становить триетапну навчальну педагогічну діяльність, яка поступово ускладнюється не тільки новими лінгво-змістовими та процесуальними елементами, а й обов'язковим повторенням тих, що попередньо відпрацьовувалися.

На лінгвокомунікативному етапі лінгво-змістовим елементом навчання є перша повністю адаптована версія наукового тексту, що містить інформацію, яка виражається лише попередньо вивченими мовними засобами. Процесуальні

елементи навчання являють собою: читання першої версії автентичного науково-педагогічного тексту, відповіді на запитання щодо його змісту та його усний і письмовий виклад.

На навчально-мовленнєвому етапі лінгво-змістовим елементом навчання є друга частково адаптована версія того самого науково-педагогічного тексту, що містить частково новий і попередній зміст, виражений частиною нового та попередньо вивченого мовного матеріалу. Процесуальні елементи навчання являють собою всі попередні, а саме: читання, відповіді на запитання та усний і письмовий виклад змісту другої версії автентичного науково-педагогічного тексту, а також його інтерпретацію у таких формах, як перефразування, тлумачення основних наукових понять і написання коментарів щодо змісту сприйнятої педагогічної інформації.

На професійно-мовленнєвому етапі лінгво-змістовим елементом навчання є третя неадапована версія того самого науково-педагогічного тексту, що містить решту нової змістовної інформації у її поєднанні з раніше вивченою в першій і другій версіях. Весь зміст виражено як останньою групою нових лексичних одиниць, так і всіма раніше засвоєними. Процесуальні елементи навчання являють собою всі попередні, а саме: читання, відповіді на запитання, усний і письмовий виклад змісту третьої версії автентичного наукового тексту, різноманітну інтерпретацію його змісту, а також його аналіз. Структурними елементами цього аналізу є визначення актуальності теми наукової праці, оцінка способів вирішення автором педагогічних проблем і власні рекомендації щодо їх удосконалення.

Відповідно до розробленої лінгводидактичної моделі навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки експериментальна система вправ складається з трьох блоків, кожен із яких відповідає етапу навчання і цілям його реалізації.

Перший блок вправ співвідноситься з лінгвокомунікативним етапом навчання і тому спрямовується на досягнення таких чотирьох цілей: 1) відновлення в пам'яті вивченого мовного матеріалу для використання його в опрацюванні першої версії наукового тексту; 2) осмислення цього матеріалу в науково-тематичному смислі та розуміння всього змісту в цілому; 3) читання та відповіді на питання щодо змісту наукового тексту; 4) виклад інформації з прочитаного в усній і письмовій формах.

Для досягнення **першої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 1. Тип: мовна, репродуктивна. Мета: повторити раніше вивчений мовний матеріал науково-педагогічної тематики. Інструкція: Прочитайте слова і вирази, згадайте і запишіть їх значення рідною мовою.

Для досягнення **другої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 2. Тип: лінгвомовленнєва, репродуктивна. Мета: навчити викладати прочитану інформацію в заперечно-стверджувальній формі. Інструкція: Прочитайте висловлювання і скажіть, що не відповідає сьогоденню і чи підлягає воно вдосконаленню. Наприклад:

Teachers used physical punishment in Medieval elementary schools to keep discipline. – I believe that in modern elementary schools physical punishment can not

keep discipline, it would only cause violence. Punishment should not be physical.

Вправа 3. Тип: лінгвомовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити коригувати прочитану інформацію й висловлювати її. Інструкція: Прочитайте текст про життя і діяльність К. Робінсона і виправте викладену в ньому інформацію згідно з фактами, наведеними нижче. Наприклад:

Ken Robinson (Sir Kenneth Robinson) (born March 4, 1950) is a modern American writer, speaker, and international advisor on education, creativity and innovation. For twelve years, he was a Physical Training teacher in elementary school.

1. К. Робінсон – сучасний англійський педагог. 2. Протягом дванадцяти років він викладав педагогіку в університеті Уоріка.

Для досягнення **третьої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 4. Тип: лінгвомовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити переказувати прочитану інформацію в послідовності її викладу. Інструкція: а) Прочитайте кожну частину оригінального, але повністю адаптованого тексту і дайте відповіді на питання; б) Перекажіть текст, використовуючи питання як план.

Вправа 5. Тип: мовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити обирати з прочитаного тексту необхідну інформацію та викладати її. Інструкція: Прочитайте текст і викладіть ту інформацію, яка: а) спростовує думку про те, що певний колір шкіри може бути гіршим або кращим за інші; б) підтверджує той факт, що толерантності та соціальної справедливості можна навчати за допомогою образотворчого мистецтва.

Для досягнення **четвертої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 6. Тип: мовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити письмово викладати необхідну інформацію з усього прочитаного змісту. Інструкція: Прочитайте текст про науково-педагогічну діяльність А. Енштейна, у якому речення подано в неправильному порядку, і створіть на його основі три змістових блоки: 1) біографічні та особисті відомості про вченого; 2) його науково-педагогічна діяльність; 3) внесок ученого в розвиток сучасної науки.

Другий блок вправ співвідноситься з навчально-мовленнєвим етапом навчання і тому спрямовується на досягнення таких чотирьох цілей: 1) набуття знань першої частини нової наукової лексики, відібраної з частково адаптованого автентичного тексту; 2) вживання нової наукової лексики в поєднанні з раніше вивченою в окремих реченнях і міні-текстах; 3) читання частково адаптованого в мовному та смисловому відношенні автентичного наукового тексту та його переказ; 4) інтерпретація змісту прочитаного у вигляді: а) перефразування; б) тлумачення основних наукових понять; в) написання коментарів щодо викладених автором думок.

Для досягнення **першої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 1. Тип: мовна, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити читати й відтворювати мовний матеріал із оригінальних першоджерел. Інструкція: а) Прочитайте слова й вирази англійською; б) Закрийте праву частину сторінки й перекладіть ці слова й вирази рідною мовою; в) Закрийте ліву частину сторінки й перекладіть ці слова й вирази англійською мовою.

Вправа 2. Тип: лінгвомовленнєва, репродуктивна. Мета: навчити студентів розширювати речення додатковою інформацією. Інструкція: Прочитайте речення і доповніть їх інформацією, наведеною під лінією.

Для досягнення **другої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 3. Тип: мовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити об'єднувати окремі речення у зв'язний текст. Інструкція: а) Прочитайте речення, подані в неправильній послідовності, і складіть із них зв'язний текст; б) Прочитайте і перекажіть його.

Вправа 4. Тип: лінгвомовленнєва, продуктивна. Мета: навчити складати зв'язні тексти на основі мовного матеріалу, що вивчається. Інструкція: а) Прочитайте слова й вирази і складіть з кожним із них стільки речень, скільки позначено цифрою; б) Прочитайте готовий текст і перекажіть його.

Вправа 5. Тип: мовленнєва, репродуктивно-продуктивна. Мета: навчити викладати інформацію на основі запропонованих питань, а потім висловлювати її в інтерпретованій формі. Інструкція: а) Дайте відповіді на питання таким чином, щоб вийшов зв'язний текст; б) Виберіть із нього речення, із якими ви не погоджуєтесь, і запропонуйте свій варіант; в) Викладіть одержане повідомлення.

Для досягнення **третьої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 6. Тип: лінгвомовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити переказувати прочитану інформацію в послідовності її викладу. Інструкція: а) Прочитайте кожен частину оригінального, але частково адаптованого тексту й дайте відповіді на питання; б) Перекажіть текст, використовуючи питання як план.

Для досягнення **четвертої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 7. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити інтерпретувати прочитану інформацію педагогічного характеру. Інструкція: а) Прочитайте вислови відомих педагогів та інтерпретуйте їх; б) Викладіть практичне значення вміщеної в них інформації.

Вправа 8. Тип: мовленнєва, репродуктивно-продуктивна. Мета: навчити викладати прочитану інформацію з деякими коментарями щодо її змісту. Інструкція: Ознайомтеся із ситуаціями, у яких учитель неефективно реагує на негідну поведінку учнів, і письмово прокоментуйте прочитане, використовуючи наступні фрази: 1) I believe (do not believe) that ... / Я вважаю, що ... 2) It is certain that ... / Цілком очевидно, що ... 3) It seems clear that ... / Здається очевидним, що ... 4) In the majority of cases... / У більшості випадків ... .
Наприклад:

ситуація	коментар щодо прочитаного
Eight-year-old Jacob plays on the floor with his toy fire engine, running it across the carpet with enthusiastic “zooms.” His friend, Tom, takes the fire engine and starts his own version of zoom. Jacob yanks the toy back and hits Tom on the head with it. Tom’s cry brings Teacher	I believe that Teacher’s behaviour was ineffective in this situation. As an outcome, he offends Jacob. It is better to talk with Jacob about how he would feel if he had been hit on the head. And talk with Tom about how he would feel if Jacob had taken his toy. This way

into the room. Once he's calmed both children, he punishes Jacob for hurting Tom.	Teacher can teach both children express their emotions orally, develop empathy and tolerance.
---	---

Третій блок вправ співвідноситься з професійно-мовленнєвим етапом навчання і тому спрямовується на досягнення таких п'яти цілей навчання: 1) набуття знань решти наукової лексики, відібраної з останньої частини автентичного науково-педагогічного тексту; 2) вживання цих мовних одиниць у поєднанні з усією лексикою із першої і другої версії тексту в окремих і зв'язних за змістом реченнях; 3) читання неадаптованого наукового тексту та виклад прочитаної інформації в усній і письмовій формі; 4) інтерпретація змісту неадаптованого наукового тексту у формі його перефразування, тлумачення основних наукових понять і написання коментарів щодо прочитаного; 5) здійснення аналізу автентичного наукового тексту у вигляді: а) визначення актуальності теми наукової праці; б) оцінки способів вирішення автором педагогічних проблем і написання власних рекомендацій щодо їх удосконалення; в) реалізації кожної наступної письмової дії з опрацювання тексту з обов'язковим повторенням усіх попередньо засвоєних дій.

Для досягнення **першої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 1. Тип: мовна, репродуктивна. Мета: сприяти засвоєнню мовного матеріалу з оригінальних першоджерел. Інструкція: а) Прочитайте словосполучення й речення, наведені в кожному абзаці, окремо й перекладіть їх рідною мовою; б) Закрийте підручники й перекладіть на слух рідною мовою вимовлені англійською словосполучення та речення з цього абзацу вашим однокурсникам; в) Закрийте підручники й перекладіть на слух англійською мовою вимовлені рідною мовою словосполучення та вирази з цього абзацу вашим однокурсникам.

Для досягнення **другої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 2. Тип: мовленнєва, репродуктивна. Мета: навчити викладати інформацію на основі самостійного завершення речень. Інструкція: Прочитайте речення, завершуючи їх таким чином, щоб вийшла зв'язна розповідь. Наприклад:

1. Logical thinking is an indispensable skill that promotes instruction in ... .
 2. Logical thinking connotes ... . 3. However, it has nothing to do with fortune telling: it is based on sequencing ... . 4. Many educators relate the ability to think logically with ... .

Вправа 3. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити аналізувати прочитану інформацію педагогічного характеру. Інструкція: Прочитайте оригінальний неадаптований текст і скажіть, які педагогічні ідеї, висловлені в ньому: а) імпонують; б) не імпонують вам. Обґрунтуйте свою думку за допомогою наступних виразів: The author is certainly correct when he says that ..., I support the researcher's viewpoint in the part ..., It is only partly true that ..., We cannot accept this point in conjunction with ..., A reason for rejecting this idea is ... .

Для досягнення **третьої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 4. Тип: лінгвомовленнєва, рецептивно-репродуктивна. Мета: навчити переказувати прочитану інформацію в послідовності її викладу.

Інструкція: а) Прочитайте кожну частину оригінального неадаптованого тексту й дайте відповіді на питання; б) Перекажіть текст, використовуючи питання як план.

Вправа 5. Тип: мовленнєва, репродуктивно-продуктивна. Мета: навчити відтворювати прочитане з власними коментарями. Інструкція: Прочитайте той самий оригінальний неадаптований текст і перекажіть його з власними коментарями.

Вправа 6. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити аналізувати прочитану інформацію педагогічного характеру. Інструкція: а) Прочитайте той самий оригінальний неадаптований текст і доведіть або спростуйте його актуальність; б) Викладіть практичне значення вміщеної в ньому інформації.

Для досягнення **четвертої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 7. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити письмово інтерпретувати наукові статті педагогічної тематики. Інструкція: а) Прочитайте уривки з неадаптованих наукових статей різних авторів; б) Знайдіть протиріччя в їх висловлюваннях і письмово викладіть свою думку щодо кожного з представлених поглядів.

Для досягнення **п'ятої** мети навчання виконуються такі вправи.

Вправа 8. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити викладати актуальність прочитаного наукового тексту (доповіді). Інструкція: Прочитайте уривок із доповіді Lee Williamson "Developing an Augmented Learning Environment" на он-лайн конференції VLEs: Pedagogy and Implementation, the theory and practice of learning platforms and virtual learning environments (16 – 19 October, 2006) і викладіть його актуальність.

Вправа 9. Тип: мовленнєва, продуктивна. Мета: навчити висловлювати переваги прочитаної наукової роботи. Інструкція: Прочитайте наукову статтю Н. Schnackenberg "Tablet technologies and education" і письмово викладіть переваги цієї роботи. Обґрунтуйте свою думку.

Вправа 10. Тип: інтегрована, продуктивна. Мета: сприяти вихованню патріотизму та активної громадської позиції до власної країни на основі тверджень таких зарубіжних учених, як J. Kahne та E. Middaugh. Інструкція: Напишіть методичні рекомендації щодо виховання активного ставлення до політичних подій, що відбуваються у власній країні, використовуючи педагогічні ідеї українських і зарубіжних дослідників. Наприклад:

“Educators can do a great deal to foster understandings of patriotism that support democratic values and practices. Teachers need to help students to build an explicit connection between their “love of country” and democratic ideals ... – informed analysis, critique, the importance of action, and the danger of blind loyalty to the state.” (J. Kahne & E. Middaugh, 2006)

У третьому розділі «Експериментально-дослідна апробація методики навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки» описано підготовку та реалізацію експерименту, встановлено критерії та показники оцінювання рівня сформованості вмінь англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки, представлено хід і

результати дослідно-експериментальної роботи, подано аналіз підсумків експерименту.

Критеріальний апарат визначення ефективності експериментальної методики полягає у використанні таких критеріїв, як **адаптаційний** із показниками: 1) знання лексики, що становить першу версію наукового тексту; 2) вміння вживати лексику з першої версії наукового тексту в словосполученнях, окремих і зв'язних за змістом реченнях; 3) уміння читати й виявляти розуміння (шляхом виконання тестів) першої версії наукового тексту; 4) вміння викладати прочитану інформацію, представлену в першій версії тексту: а) з опорою на питання; б) самостійно; **частково адаптаційний** із показниками: 1) знання лексики: нової термінології та фразеологічних виразів, що становлять другу версію того самого тексту; 2) вміння вживати лексику з другої версії наукового тексту в окремих і зв'язних за змістом реченнях у поєднанні з лексикою з першої версії наукового тексту; 3) вміння читати й виявляти розуміння другої версії наукового тексту; 4) вміння: а) письмово викладати прочитану інформацію, представлену в другій версії наукового тексту; б) інтерпретувати прочитане; **неадаптаційний** із показниками: 1) знання лексики: нової термінології та фразеологічних виразів, що становлять третю версію наукового тексту; 2) вміння вживати лексику з третьої версії наукового тексту в окремих і зв'язних за змістом реченнях у поєднанні з лексикою з першої та другої версій того самого тексту; 3) вміння читати й виявляти розуміння третьої версії наукового тексту; 4) вміння: а) письмово викладати прочитану інформацію, представлену в третій версії наукового тексту; б) інтерпретувати; в) аналізувати прочитане.

Проведено *констатувальний експеримент* щодо перевірки вихідного рівня володіння бакалаврами, які вступили до магістратури, англійським науковим мовленням шляхом: а) визначення рецептивних і репродуктивних знань лексичного матеріалу, вживаного в педагогічних статтях; б) розуміння змісту неадаптованого наукового тексту педагогічного спрямування. Аналіз отриманих результатів засвідчив, що зі 111 студентів двох ВНЗ тільки 10,8 % були обізнані з загальнонауковою педагогічною лексикою на високому рецептивному рівні; 0,9 % – на високому репродуктивному рівні; 26,1 % – на достатньому рецептивному рівні; 15,3 % – на достатньому репродуктивному рівні. Більшість студентів (понад 60 %) такої лексики не знала; а звідси, й не могла читати відповідні науково-педагогічні статті з їх повним розумінням. З усіх 111 учасників лише 1 особа, тобто 0,9 %, повністю усвідомила зміст науково-педагогічного тексту.

Формувальний експеримент проводився з тими самими 111 студентами, із яких 58 увійшли до експериментальних груп, а 53 – до контрольних груп. При цьому учасниками ЕГ стали ті, хто виявив найнижчий рівень знань науково-педагогічної лексики та рецептивних умінь читання науково-педагогічних текстів, а учасниками КГ – студенти, які засвідчили кращі результати за згаданими параметрами. Перший етап формувального експерименту тривав I семестр і мав такі результати: більш успішні студенти КГ і менш успішні ЕГ досягли приблизно однакової якості: а) 17 %–17,2 % засвоєння мовного

матеріалу; б) 24,5 %–25,9 % самостійного використання науково-педагогічної лексики в умовно-мовленнєвій практиці; в) 15,1 %–17,2 % інтерпретації прочитаного. Якість розуміння частково адаптованого тексту та якість письмового викладу прочитаного є вищою в ЕГ у порівнянні з КГ на 6,8 % і 7,3 % відповідно.

Наведені результати дозволили вважати розроблену методику ефективною, проте такою, що потребує вдосконалення за двома напрямками: 1) розширення словникового запасу студентів за допомогою складання вторинних наукових текстів; педагогічної характеристики вчинків студентів у процесі міжособистісних контактів; вирішення педагогічних навчальних і виховних завдань; 2) розвиток умінь інтерпретації прочитаного та написання наукових доповідей шляхом застосування додаткових завдань для самостійного виконання в позааурочний час, зокрема, домашнього читання текстів науково-педагогічної тематики.

Другий етап формувального експерименту мав такі результати: 1) оволоділи всією запрограмованою науково-педагогічною лексикою на високому / достатньому рівні 8,6 % / 19 % студентів ЕГ і 3,8 % / 17 % студентів КГ; 2) розвинули здатність до її самостійного використання в окремих і зв'язних за змістом реченнях на високому / достатньому рівні 10,3 % / 25,9 % студентів ЕГ і 5,7 % / 22,6 % студентів КГ; 3) навчилися повністю розуміти неадаптовані науково-педагогічні тексти на високому / достатньому рівні 13,8 % / 27,6 % студентів ЕГ і 7,5 % / 26,4 % студентів КГ; 4) навчилися викладати прочитане на високому / достатньому рівні 8,6 % / 24,1 % студентів ЕГ і 3,8 % / 13,2 % студентів КГ; 5) навчилися інтерпретувати неадаптовані науково-педагогічні тексти на високому / достатньому рівні 13,8 % / 15,5 % студентів ЕГ і 5,7 % / 15,1 % студентів КГ; 6) навчилися аналізувати автентичні англійські статті педагогічної тематики на високому / достатньому рівні 12,1 % / 19 % студентів ЕГ і 1,9 % / 13,2 % студентів КГ.

Такі результати, по-перше, підтвердили ефективність розробленої методики в її удосконаленому варіанті, а по-друге, дозволили вважати всі пункти передбачуваної гіпотези дослідження правомірними.

Масове навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів на основі аналізу педагогічних досліджень проводилося ще в трьох ВНЗ України зі 154 студентами. Воно продемонструвало не тільки ефективність експериментальної методики, але і її технологічність, оскільки опрацювання писемного мовлення за нашим підручником «English Scientific Pedagogical Writing» з урахуванням методичних рекомендацій щодо виконання системи вправ, реалізованої в ньому, дозволило більшості студентів у природному навчальному процесі опанувати вміння: 1) розуміння автентичних науково-педагогічних текстів на високому / достатньому рівні – 11 % / 26,9 %; 2) самостійного викладу науково-педагогічних думок на основі прочитаних наукових статей на високому / достатньому рівні – 6,3 % / 8,8%; 3) інтерпретації прочитаних науково-педагогічних статей на високому / достатньому рівні – 10,7 % / 15,3 %; 4) проведення самостійного аналізу англійських наукових статей на педагогічну тематику з викладенням їх актуальності, тлумаченням

головної думки, визначенням переваг і недоліків висловлених у них педагогічних ідей, вираженням власних поглядів із приводу вдосконалення педагогічних прийомів навчання й виховання на високому / достатньому рівні – 8,4 % / 16,6 %.

Результати проведеного масового навчання засвідчили ефективність і технологічність розробленої методики та підтвердили правомірність висунутої гіпотези.

У **висновках** викладено результати дослідження. Основні з них такі.

1. Поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в його *діалектичному аспекті* позначає вербальне вираження наукового відкриття і тому виникає разом із ним у результаті подолання лінгвозмістових протиріч, креативних повторень нових мовних утворень, які трансформуються в терміни, а вони при певних обставинах – у наукові поняття. Останні виникають на основі відкидання попередніх застарілих понять і містять у собі лише значущі факти або явища із тих, які заперечувалися. У *психологічному аспекті* наукове мовлення, як і будь-яке інше, породжується й відтворюється. *Породження* наукового мовлення полягає в обмірковуванні прийнятої наукової інформації; в осмисленні нових знань, тобто у зіставленні відомого й невідомого в межах конкретної тематики; в аналізі й синтезі сутності думки, яка з'явилася; в усвідомленні адекватності створюваного змісту реальній ситуації його подальшого застосування. *Відтворення* наукового мовлення полягає у внутрішньому мовленнєвому промовлянні нової наукової думки, у її повній розгорнутості, що зумовлює вибір із довготривалої пам'яті кожної лінгвістичної одиниці у взаємозв'язку з іншими, які призводять до формулювання цілого речення. Разом із накопиченням наукових знань і лінгвістичних способів їх реалізації вдосконалюється як внутрішнє, так і зовнішнє мовлення. Внутрішнє поступово згортається й забезпечує більш швидкий вихід зовнішнього мовлення, а зовнішнє настільки автоматизується та збагачується в лінгвомовленнєвому аспекті, що нівелює труднощі його внутрішнього упередження, які повністю усуваються й забезпечують зовнішню одночасність у породженні та реалізації наукової думки. У *лінгвістичному аспекті* наукове мовлення характеризується високим рівнем термінологічності й чіткістю в трактуванні понять; стилістичною стриманістю й граматичною однотипністю, що проявляються в поміркованості й однорідності у використанні мовних засобів, а також у їх підпорядкованості суворим загальномовним і стильовим нормам; визначеністю в описі фактів, об'єктивністю щодо викладу матеріалу, логічністю й лаконічністю у вираженні думок, переконливістю та емоційністю представленої інформації.

2. Ретроспективний аналіз методів навчання англійського наукового мовлення показав, що в 70 – 90-ті роки минулого століття розвитку цього виду мовленнєвої діяльності приділялося недостатньо уваги у зв'язку з обмеженою соціальною потребою суспільства в міждержавному обміні науковими ідеями. Сучасні методи навчання англійського наукового мовлення деякою мірою забезпечують потреби суспільства в міжнародній науково-дослідній взаємодії фахівців різних галузей знань. Це стало можливим завдяки тому, що вчені

розробили словник наукових термінів; встановили жанри науково-технічних текстів і з'ясували їх особливості; обґрунтували методики формування навичок і розвитку вмінь, необхідних для написання наукових повідомлень англійською мовою; а також розробили засоби застосування комп'ютерних технологій та Інтернет-ресурсів для навчання англійського наукового мовлення. Проте резервні можливості розроблених ними методів не вичерпано; зокрема, дослідження психологічних механізмів породження і відтворення іншомовного наукового мовлення для розробки обґрунтованої методики; лінгводидактичне структурування процесу навчання цього виду мовленнєвої діяльності для досягнення його високої результативності; врахування принципів інтеграції професійної та іншомовної мовленнєвої діяльності для виконання науково-професійних дій у їх іншомовному супроводі.

3. Лінгводидактична модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки являє собою триетапний процес, перший етап якого – *лінгвокомунікативний* – співвідноситься з розвитком умінь читати та письмово викладати зміст першої повністю адаптованої версії наукового тексту; другий – *навчально-мовленнєвий* – співвідноситься з розвитком умінь не тільки читати і письмово викладати зміст наукового тексту, а й інтерпретувати його за мовними та змістовними ознаками; третій – *професійно-мовленнєвий* – співвідноситься з розвитком умінь не тільки читати, письмово викладати та інтерпретувати зміст третьої неадаптованої версії наукового тексту, а й аналізувати її, тобто визначати актуальність теми наукової праці, оцінювати способи вирішення автором педагогічних проблем і надавати власні рекомендації щодо їх удосконалення.

4. Експериментальна система вправ складається з трьох блоків. *Перший* – відповідає лінгвокомунікативному етапу навчання і передбачає виконання мовних, лінгвомовленнєвих, мовленнєвих, рецептивних та репродуктивних вправ для відновлення в пам'яті лексико-граматичних одиниць, що вивчалися; осмислення змісту повністю адаптованої версії автентичного наукового тексту та його письмового викладу. *Другий* – відповідає навчально-мовленнєвому етапу навчання і передбачає виконання мовних, лінгвомовленнєвих, мовленнєвих, рецептивних, репродуктивних та продуктивних вправ для набуття знань першої частини нової лексики, вибраної з частково адаптованої версії автентичного наукового тексту; її вживання у поєднанні з попередньо вивченою в окремих реченнях і міні-текстах; для читання, осмислення, викладу змісту частково адаптованої версії автентичного наукового тексту та його інтерпретації. *Третій* – відповідає професійно-мовленнєвому етапу навчання і передбачає виконання мовних, лінгвомовленнєвих, мовленнєвих, інтегрованих, рецептивних, репродуктивних і продуктивних вправ для набуття знань решти лексики, вибраної з останньої частини автентичного наукового тексту; читання, розуміння, викладу змісту, інтерпретації та аналізу всього неадаптованого автентичного науково-педагогічного тексту, а також виконання професійних педагогічних дій у їх англійському супроводі.

5. Експериментально-дослідна апробація розробленої методики проводилася в три етапи: у процесі першого та другого етапів формувального

експерименту та під час масового навчання. Її ефективність визначалася за *адаптаційним, частково адаптаційним і неадаптаційним критеріями* з відповідними показниками. Отримані дані дали підстави вважати, що ефективність експериментального методу навчання у порівнянні з методом викладача, який працював у контрольних групах, є вищою за такими показниками: знання вивченого мовного матеріалу – на 8,6 %; вміння вживати його в окремих і зв'язних за змістом реченнях – на 7,5 %; читання й розуміння наукового тексту – на 10 %; виклад прочитаного – на 24,4 %; інтерпретація прочитаного – на 11,1 %; аналіз прочитаного – на 19,7 %.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективним напрямом подальшої роботи може стати конкретизація видів наукового мовлення, зокрема, полілогічного – у вигляді обговорення наукової теми, що досліджується.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Маслова А. В. Історичний аспект наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // Українознавчий альманах. – Вип. 9. – Київ–Мелітополь, 2012. – С. 152–154.

2. Маслова А. В. Методологічний аспект наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // Вища освіта України – Додаток 3 до № 1, Том III. – Київ, 2012. – С. 267–272. – (Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання»).

3. Маслова А. В. Психологічний аспект наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // Гуманітарний вісник – Додаток 1 до Вип. 27, Том V (38). – К. : Гнозис, 2012. – С. 290–299. – (Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»).

4. Маслова А. В. Аналіз методів навчання англійського наукового мовлення студентів немовних спеціальностей у лінгвометодичних роботах 90-х років ХХ століття / А. В. Маслова // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини / [ред. кол.: Н. С. Побірченко та ін.]. – Вип. 7. – Умань ; ФОП Жовтий О.О., 2013. – С. 292–297.

5. Маслова А. В. Методы обучения английской научной речи студентов неязыковых специальностей в педагогической теории и практике 70–80-х годов ХХ века / А. В. Маслова // Вісник Прикарпатського національного університету. – Вип. XLVIII. – Серія: Педагогіка. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2013. – С. 5–10.

6. Маслова А. В. Анализ современных методов обучения английской научной речи в педагогической теории и практике / А. В. Маслова // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. Філологічні науки. – 2014. – № 6 (289). – С. 150–157.

7. Маслова А. В. Критеріальний апарат визначення ефективності методики навчання англійського наукового писемного мовлення магістрів на основі аналізу педагогічних досліджень/ А. В. Маслова // Наукові записки. – Вип. 136. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2015. – С. 560–566.

8. Маслова А. В. Использование аутентичных материалов в процессе обучения английской научной речи магистров / А. В. Маслова // *Modern Science – Moderni Veda. – Praha. – Ceske Republika, Nemoros. – 2015. – № 1. – P. 71–76.*

9. Maslova A. General features of activities' sequence for teaching English academic writing to masters / A. Maslova // *Canadian Journal of Science, Education and Culture. – 2014. – Vol. III, No 2(6). – P. 275–281.*

10. Маслова А. В. Лінгвістична характеристика наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // *Нові виміри сучасного світу : матеріали VIII Міжнар. наук. інтернет-конф., (Мелітополь, 12–30 листопада 2012 р.). – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2012. – С. 97–100.*

11. Маслова А. В. До питання про психологічні особливості сприйняття і розуміння наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // *Перспективы развития научных исследований в XXI веке : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Щецин, 27–28 лютого 2013 р.). – Щецин : Diamond trading tour, 2013. – С. 21–25.*

12. Маслова А. В. До питання про лінгвістичні засоби вираження англійського наукового стилю мовлення / А. В. Маслова // *Лінгвістика. Комунікація. Освіта : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., (Луганськ, 14–15 березня 2013 р.). – Луганськ : ЛДАКМ, 2013. – С. 46–48.*

13. Маслова А. В. Знання як невід'ємний компонент змісту навчання писемного англійського наукового мовлення магістрів / А. В. Маслова // *Розвиток наукових досліджень 2013 : матеріали Дев'ятої міжнар. наук.-практ. конф., (Полтава, 25–27 листопада 2013 р.). – Т.3. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2013. – С. 99–101.*

14. Маслова А. В. Лінгводидактична модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрів [Електронний ресурс] / Р. Ю. Мартинова, А. В. Маслова // *Науковий огляд. – 2014. – № 4 (5). – С. 58–71. – Режим доступу : <http://oaji.net/articles/797-1404591230.pdf>.*

15. Маслова А. В. *English Scientific Pedagogical Writing and Communication : [навч. посібник]* / Р. Ю. Мартинова, А. В. Маслова. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2015. – 245 с.

АНОТАЦІЯ

Маслова А. В. Навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2015.

Дисертацію присвячено теоретичному обґрунтуванню і практичній розробці методики навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки.

У роботі визначено поняття «англійське наукове писемне мовлення педагогічної спрямованості» в його діалектичному, психологічному та лінгвістичному аспектах. Проаналізовано методи навчання англійського наукового мовлення в педагогічній теорії та практиці з початку 70-х років

минулого століття й до сьогодні. Обґрунтовано лінгводидактичну модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрантів у процесі аналізу фахових досліджень з педагогіки, яка обіймає три етапи: лінгвомовленнєвий, на якому опрацьовується перша повністю адаптована версія автентичного науково-педагогічного тексту; навчально-мовленнєвий, на якому опрацьовується друга частково адаптована версія того самого тексту; професійно-мовленнєвий, на якому опрацьовується той самий автентичний науково-педагогічний текст у повному обсязі. Розроблено систему вправ щодо навчання магістрантів англійського наукового писемного мовлення педагогічної спрямованості, яка відповідно до створеної моделі складається з трьох блоків. Проведено експериментальну апробацію запропонованої методики та перевірено її ефективність за такими критеріями, як адаптаційний, частково адаптаційний і неадаптаційний. Математична обробка даних експерименту підтвердила ефективність розробленої методики.

Ключові слова: магістранти, англійське наукове писемне мовлення, фахові дослідження з педагогіки, версії автентичного науково-педагогічного тексту, лінгводидактична модель.

АННОТАЦІЯ

Маслова А. В. Обучение английской научной письменной речи магистрантов в процессе анализа профессиональных исследований по педагогике. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (германские языки). – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2015.

Понятие «английская научная письменная речь педагогической направленности» определяется в данном исследовании в его диалектическом, психологическом и лингвистическом аспектах. *В диалектическом аспекте* оно означает вербальное выражение научного открытия и поэтому вместе с ним возникает в результате разрешения лингво-содержательных противоречий, созидательных повторений новых языковых образований, которые трансформируются в термины, а они, в свою очередь, при определенных обстоятельствах – в научные понятия. *В психологическом аспекте* научная речь, как и любая другая, порождается и воспроизводится. *Порождение* научной речи состоит в обдумывании новой информации, т.е. в сопоставлении известного и неизвестного в пределах определенной тематики, в анализе и синтезе мысли и ее адекватности существующим потребностям ее дальнейшей реализации. *Воспроизведение* научной речи состоит во внутреннем развернутом проговаривании предложений, передающих научную идею, а затем по мере накопления научных знаний и лингвистических способов их выражения внутренняя речь сворачивается до уровня одномоментного мышления и лингвистических способов его внешнеречевого проявления. *В лингвистическом аспекте* научная речь характеризуется высоким уровнем терминологичности и четкости в трактовании понятий, а также стилистической сдержанностью и

грамматической однотипностью.

Проведенный в диссертации ретроспективный анализ методов обучения английской научной речи показал, что в 70 – 90-е годы прошлого столетия развитию этого вида речевой деятельности уделялось недостаточно внимания из-за ограниченной социальной потребности общества в международном обмене научными идеями. Начиная с 2000 года и по сегодняшний день, проблема обучения английской научной речи и особенно таких ее жанров, как научный доклад, диссертация, реферат, аннотация, рецензия, стала актуальной для многих украинских исследователей потому, что международный взаимообмен научными идеями ученых разных государств предопределяет современное развитие каждого из них.

Лингводидактическая модель обучения английской научной письменной речи магистрантов в процессе анализа профессиональных исследований по педагогике представляет собой трехэтапный процесс, первый этап которого – лингвокоммуникативный – соотносится с развитием умения читать и воспроизводить содержание первой полностью адаптированной версии английского научно-педагогического текста. Второй – учебно-речевой – соотносится с развитием умения не только читать и воспроизводить содержание второй частично адаптированной версии того же текста, но и интерпретировать его. Третий – профессионально-речевой – соотносится с развитием умения как читать, воспроизводить и интерпретировать третью неадаптированную версию того же текста, так и анализировать ее.

Экспериментальная система упражнений состоит из трех блоков, соответствующих трем этапам обучения. Упражнения первого блока направлены на обучение чтению и письменному изложению содержания первой полностью адаптированной версии научного текста. Второй блок упражнений направлен на обучение читать, правильно излагать и интерпретировать содержание второй частично адаптированной версии того же текста. Третий блок упражнений направлен на обучение чтению, письменному изложению, интерпретации и анализу содержания третьей неадаптированной версии того же научного текста.

Экспериментально-опытная апробация разработанной методики проводилась в процессе двух периодов формирующего эксперимента и массового обучения. Ее эффективность определялась на основе адаптационного, частично адаптационного и неадаптационного критерия. Математическая обработка полученных данных подтвердила эффективность разработанной методики.

Ключевые слова: магистранты, английская научная письменная речь, профессиональные исследования по педагогике, версии аутентичного научно-педагогического текста, лингводидактическая модель.

RESUME

Maslova A. V. Teaching English Scientific Writing to Master Students in the Process of Pedagogical Research Papers Analysis. – As a Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Pedagogical Sciences. Specialty

13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (Germanic Languages). – State Establishment “K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University”, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odessa, 2015.

The thesis deals with theoretical analysis and practical development of the problem of teaching English scientific writing to Master students in the process of pedagogical research papers analysis. The term “English scientific pedagogical writing” has been defined in its dialectical, psychological and linguistic aspects. Methods of teaching English scientific speech and writing in pedagogical theory and practice have been analyzed since the 70’s of the last century till present. The three-stage linguodidactic model of teaching English scientific writing to Master students in the process of pedagogical research papers analysis has been elaborated. The linguospeaking stage deals with the first fully adapted version of the original paper in pedagogy; the stage of speech practice – with the second partly adapted version of the same paper; the stage of professional speech – with the same authentic scientific paper in full. The corresponding system of exercises that includes three blocks has been modelled. The effectiveness of the suggested methodology has been verified and confirmed in the course of experimental teaching by means of adaptive, partly adaptive, and unadaptive criteria.

Keywords: Master students, English scientific writing, pedagogical research papers, versions of authentic scientific and pedagogical text, linguodidactic model.

Підписано до друку 28.08.2015.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 3111/15
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.